

СЕМАНТИЧЕСКИЕ СООТНОШЕНИЯ БЕЛОРУССКО-ИНОСЛАВЯНСКИХ ЛЕКСИЧЕСКИХ ПАРАЛЛЕЛЕЙ В ЭТИМОЛОГИЧЕСКОМ ГНЕЗДЕ (НА МАТЕРИАЛЕ ОДНОГО ТИПА ПРОИЗВОДНЫХ ГНЕЗДА *LIK-)

П. С. БРАНОВЕЦ¹⁾

¹⁾Белорусский государственный университет, пр. Независимости, 4, 220030, г. Минск, Беларусь

На основе лексикографических данных представлено 50 белорусско-инославянских (украинских, русских, польских и чешских) лексических параллелей, входящих в этимологическое гнездо праславянского корня *lik-, с ограничением выборки производными глаголами типа *ад-лічыць* (*від-лічити*, *от-личить*, *od-liczyć*, *od-líčit*). Рассмотрены их семантические отношения (омосемия, парасемия, гетеросемия), причем среди парасемантов выделены три вида связей, соответствующих постепенному переходу от омосемических к гетеросемическим отношениям (стилистико-коннотативная декорреляция, семантическое включение, семантическое пересечение), а в гетеросемии предложено различать сильные и ослабленные случаи. На основе качественного и количественного сопоставления сделан вывод о наибольшем семантическом сближении белорусской выборки с украинской, наименьшем – с русской. Названы факторы, влияющие на формирование определенного типа семантических отношений. Предложена гипотеза о типологической роли характера семантической корреляции этимологически связанных межъязыковых лексических параллелей при сопоставлении лексиконов близкородственных языков. Приведенные лексические параллели могут послужить в качестве фрагментов контрастивных словарей, полезных при изучении соответствующих языков и в практике перевода.

Ключевые слова: лексическая семантика; семасиология; лексическая типология; ложные друзья переводчика; межъязыковые омонимы; белорусский язык; украинский язык; русский язык; польский язык; чешский язык; славянские языки.

СЕМАНТИЧНІЯ СУАДНОСІНЫ БЕЛАРУСКА-ІНШАСЛАВЯНСКІХ ЛЕКСІЧНЫХ ПАРАЛЕЛЕЙ У ЭТЫМАЛАГІЧНЫМ ГНЯЗДЗЕ (НА МАТЭРЫЯЛЕ АДНАГО ТЫПУ ВЫТВОРНЫХ ГНЯЗДА *LIK-)

П. С. БРАНАВЕЦ^{1*}

^{1*}Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4, 220030, г. Мінск, Беларусь

На падставе лексікаграфічных даных прадстаўлена 50 беларуска-іншаславянскіх (украінскіх, рускіх, польскіх і чэшскіх) лексічных паралелей, якія ўваходзяць у этымалагічнае гняздо праславянскага караня *lik-, з абмежаваннем выбаркі дзеяслоўнымі вытворнымі тыпу *ад-лічыць* (*від-лічити*, *от-личить*, *od-liczyć*, *od-líčit*). Разглядаюцца іх семантычныя адносіны (амасемія, парасемія, гетэрасемія), прычым сярод парасемантаў вылучаюцца тры віды сувязей, адпаведных паступоваму пераходу ад амасемічных да гетэрасемічных адносін (стылістыка-канататыў-

Образец цитирования:

Бранавец П.С. Семантычныя суадносіны беларуска-іншаславянскіх лексічных паралелей у этымалагічным гняздзе (на матэрыяле аднаго тыпу вытворных гнязда *lik-). *Журнал Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Філалогія*. 2021;2:52–60.

For citation:

Branavets PS. Semantic correlations of Belarusian-otherslavic lexical parallels in etymological word family (based on one type of word family *lik- derivatives). *Journal of the Belarusian State University. Philology*. 2021;2:52–60. Belarusian.

Автор:

Павел Сергеевич Брановец – преподаватель кафедры теоретического и славянского языкознания филологического факультета.

Author:

Pavel S. Branavets, lecturer at the department of theoretical and Slavic linguistics, faculty of philology.
branavets@bsu.by
<https://orcid.org/0000-0003-3110-4286>

ная дэкарэляцыя, семантычнае ўключэнне, семантычнае перасячэнне), а ў гэтэрасеміі прапануецца адрозніваць моцныя і аслабленыя выпадкі. На аснове якаснага і колькаснага супастаўлення зроблена выснова аб найбольшым семантычным збліжэнні беларускай выбаркі з украінскай, найменшым – з рускай. Названы фактары, якія ўплываюць на складанне пэўнага тыпу семантычных адносін. Прапануецца гіпотэза аб тыпалагічнай ролі характару семантычнай карэляцыі этымалагічна звязаных міжмоўных лексічных паралелей пры супастаўленні лексіконаў блізкароднасных моў. Прыведзеныя лексічныя паралелі могуць паслужыць у якасці фрагментаў кантрастыўных слоўнікаў, карысных пры вывучэнні адпаведных моў і ў практыцы перакладу.

Ключавыя словы: лексічная семантыка; семасіялогія; лексічная тыпалогія; ілжывыя сябры перакладчыка; міжмоўныя амонімы; беларуская мова; украінская мова; руская мова; польская мова; чэшская мова; славянскія мовы.

SEMANTIC CORRELATIONS OF BELARUSIAN-OTHERSLAVIC LEXICAL PARALLELS IN ETYMOLOGICAL WORD FAMILY (BASED ON ONE TYPE OF WORD FAMILY *LIK- DERIVATIVES)

P. S. BRANAVETS^a

^aBelarusian State University, 4 Niezaliežnasci Avenue, Minsk 220030, Belarus

Based on lexicographic data, there are presented 50 Belarusian-otherslavic (Ukrainian, Russian, Polish and Czech) lexical parallels, which are the part of the etymological word family of the Proto-Slavic root *lik-, with the restriction of selection to derived verbs like *ад-лічыць* (*від-лічити, от-личить, od-liczyć, od-líčit*). The types of their semantic relations are considered: homosemy, parasemy, heterosemy. Three types of relations corresponding to a gradual transition from homosemic to heterosemic (stylistic-connotative decorrelation, semantic inclusion, semantic intersection) are identified among parasemits. Strong and weakened cases are proposed to be distinguished in heterosemy. Based on qualitative and quantitative comparison, the conclusion was made about the greatest semantic rapprochement of the Belarusian sample with the Ukrainian, the smallest one with the Russian. Factors influencing the folding of the type of semantic relations are named. Hypothesis on typological role of character of semantic correlation of etymologically connected interlingual lexical parallels in comparing of closely related languages lexicons is proposed. Lexical parallels given separately by language can be used as fragments of contrastive dictionaries during studying the corresponding languages or translation practice.

Keywords: lexical semantics; semasiology; lexical typology; false friends; interlingual homonyms; Belarusian; Ukrainian; Russian; Polish; Czech; Slavic languages.

Уводзіны

Даследаванне міжмоўных лексічных паралелей – фармальна тоесных лексічных адзінак розных моў – з’яўляецца адным з тых аспектаў супастаўляльнай семасіялогіі, якія патэнцыйна маюць найбольшае прыкладное значэнне ў першую чаргу ў сферы перакладу і моўнага навучання. Імпліцытна яно заўсёды з’яўлялася неад’емнай часткай буйных лексікаграфічных і лінгвадыдактычных задач, хоць і адносілася хутчэй да іх перыферыі ці нават проста да сферы займальнага. Зварот да экспліцытнага разгляду такіх адпаведнікаў у лексічных сістэмах моў назіраецца ў першай палове XX ст. Тады ўваходзіць ва ўжытак тэрмін *ілжывыя (фальшывыя) сябры перакладчыка*, які бярэ пачатак у французскай лексікаграфічнай практыцы¹, крыху пазней у межах славістычных даследаванняў узнік тэрмін *міжмоўныя амонімы*². Падобны шлях ад лексікаграфічнай і дыдактычнай практыкі да тэарэтычнага асэнсавання акрэсленай галіны лінгвістычных даследаванняў паўтарае і айчыннае мовазнаўства. Яе развіццю спрыяла сітуацыя блізкароднаснага (у пасляваенны час – пераважна беларуска-рускага) двухмоўя ў беларускім грамадстве.

Упершыню больш чым на 200 беларуска-рускіх лексічных паралелей аманімічнага характару была звернута ўвага ў лексікаграфічнай працы А. Я. Міхневіча «Кароткі дыферэнцыйны руска-беларускі слоўнік» (1973), якая ўвайшла ў комплексны даведнік-дапаможнік па беларускай мове для

¹Гл.: Koessler M., Derocquigny J. Les faux amis ou les trahisons du vocabulaire anglais. Paris : Vuibert, 1928. 387 p.

²Пар. даклады і праблематыку IV Міжнароднага з’езда славістаў у Маскве ў 1958 г.

рускамоўных [1, с. 249–262] (у перавыданнях слоўнік названы навучальным³). Наступным буйным пачынаннем з’яўляецца слоўнік – дадатак да манаграфіі А. В. Шыдлоўскага, прысвечанай лінгвістычным праблемам перакладу (1978). У гэтым дадатку, канцэптуальна натхнёным згаданым вышэй слоўнікам А. Я. Міхневіча, было змешчана ўжо каля 500 беларуска-рускіх пар аманімічных лексем [2, с. 55–89]. Першым руска-беларускім слоўнікам міжмоўных амонімаў і паронімаў, які выйшаў асобным выданнем, з’яўляецца праца С. М. Грабчыкава (1980), у якой разгледжана 550 пар слоў [3]. У адрозненне ад матэрыялу папярэдніх даведнікаў, слоўнікавыя артыкулы ў гэтым выданні больш разгалінаваныя і выразна структураваныя: прыводзяцца перакладныя эквіваленты рускаму і беларускаму амонімам, даюцца дэфініцыя і экзэмпліфікацыя спачатку рускай лексэме, пасля – беларускай. Найбольш новым выданнем падобнага плану з’яўляецца даведнік В. А. Выхоты (2004), у якім, як адзначаецца ў прадмове, адабрана і прадстаўлена 2200 сугучных беларускіх і рускіх слоў і іх перакладных адпаведнікаў [4].

Хоць адзінкавыя прыклады беларуска-іншаславянскай (акрамя беларуска-руускай) і беларуска-неславянскай аманіміі знаходзілі сваё месца ў даследаваннях яшчэ ў 1970-я гг. (гл., напрыклад, [2]), адпаведных даведнікаў да гэтага часу няма. У прыватнасці, В. А. Выхота з’яўляецца аўтарам шэрагу даследаванняў па беларуска-нямецкай супастаўляльнай лексікалогіі, арыентаваных на практыку школьнага навучання нямецкай мове, найбольш значным прыкладным вынікам якіх стаў даведнік фальшывых сяброў перакладчыка ў беларускай і нямецкай мовах [5]. Супрацоўнікамі кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства БДУ выдадзены дзве працы, у якіх увага скіравана на разгляд лексічных адпаведнікаў у беларускай і іншых славянскіх мовах: балгарскай [6] і чэшскай [7].

Тэарэтычныя пытанні міжмоўнай лексічнай аманіміі і параніміі ўваходзяць у беларускі мовазнаўчы дыкурс крыху пазней, чым першыя дыферэнцыяльныя даведнікі. У згаданай манаграфіі А. В. Шыдлоўскага асобная глава прысвечана міжмоўнай аманіміі. Аўтар прывёў фармальную класіфікацыю яе выпадкаў у сінхронным аспекце, вылучыўшы ўласна амонімы, амафоны, ініцыяльныя амафоны, амаграфы, амаформы. З гэтага выключна фармальнага шэрагу выпадаюць так званыя антанімічныя міжмоўныя амонімы, якія вылучаюцца на аснове семантычнага крытэрыю – дыяметральнай адрознасці семантыкі адпаведных адзінак, прынамсі ў азначальнай характарыстыцы (напрыклад, бел. *карысны* – рус. *корыстный*, бел. *урадлівасць* – рус. *уродливость*, бел. *ісці пад гару* – рус. *идти под гору*) [2, с. 47–54]. У канцы 1970-х гг. таксама распрацоўвалася цалкам засяроджанае на пытанні беларуска-руускай міжмоўнай аманіміі дысертацыйнае даследаванне І. С. Роўды (1980), які ў дэфініцыю міжмоўных амонімаў уключае паняцце заканамерных суадносін (фанетычных, графічных, акцэнталагічных, марфемна-словаўтваральных), якія для білінгваў не з’яўляюцца перашкодай у атаясамліванні адпаведных адзінак [8]. Даследчык таксама тлумачыць, што міжмоўная аманімія можа ўзнікаць або пры выпадковым супадзенні лексем дзвюх моў па форме, або па прычыне ўнутрымоўнай аманіміі і полісеміі⁴. П. П. Шуба ў асобным раздзеле сваёй манаграфіі, прысвечанай праблемам білінгвізму і ўзаемадзеяння моў (1982), дапаўняе класіфікацыю міжмоўных амонімаў марфалагічным (часцінамоўная прыналежнасць) і лексіка-семантычным (структура семантычных суадносін) аспектамі [9, с. 112]. У лінгвадыдактычным аспекце пытанне лексічнай эквівалентнасці і лексічных паралелей закранута ў манаграфіі А. Я. Супруна (1987) [10]. У ёй аўтар прапануе ўжываць паняцці семантычнага (семнага), фармальнага (лексемнага) і лексічнага (адначасова семнага і лексемнага) адпаведнікаў як магчымай асновы апісання агульных семантычных адносін міжмоўных лексічных пар, у тым ліку пры іх прыблізным фармальным ці змястоўным супадзенні [10, с. 177]. Гэту ідэю развівае І. С. Роўда ў матрыцы перасячэння, з аднаго боку, ама-, пара- і гетэрасемантаў, а з другога – ама-, пара- і гетэралексем [11, с. 15]. Чэшска-беларуская версія гэтай матрыцы прапанавана ва ўступным артыкуле да згаданай вышэй працы Н. Івашынай, А. Рудэнкі і Л. Янаўца, у якой прадстаўлены актуальны агульнаславянскі кантэкст даследаванняў міжмоўнай аманіміі [7, с. 11–25].

Матэрыялы і метады даследавання

Асабліва зманлівымі (пар. чэшскі тэрмін *zrádná slova*) з’яўляюцца лексічныя паралелі ў блізкароднасных мовах, тым больш пры этымалагічнай сувязі ці нават тоеснасці адпаведных лексем, якая ў гэтым выпадку – у параўнанні з іншымі шляхамі ўзнікнення міжмоўных лексічных паралелей – найбольш характэрная [12, с. 17]. Праславянскі карань **lik-* атрымаў значнае развіццё ў сучасных славянскіх мовах, як фармальна-дэрывацыйнае (каранёвыя гнёзды складаюцца з 100–200 адзінак у кожнай з разгледжаных моў), так і семантычнае. У дэнататыўнае ядро вяршынных лексем з дадзеным каранем уваходзяць такія

³Гэты слоўнік лёгка таксама ў аснову асобна выдадзенага пад рэдакцыяй А. Я. Міхневіча «Беларуска-руускага паралексічнага слоўніка-даведніка» (Мінск : Нар. асвета, 1985. 366 с.).

⁴Ровдо И. С. Межъязыковая омонимия в условиях русско-белорусского и белорусско-русского двуязычия : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Минск : БГУ, 1980. С. 6.

значэнні, як ‘твар’, ‘знешні бок’, ‘асоба’, ‘сход’, ‘колькасць’, ‘упрыгожваць’, ‘праводзіць матэматычны дзеянні’, ‘меркаваць’. Пры супастаўленні фактаў асобных моў назіраецца значная семантычная дэкарэляцыя. Так, напрыклад, для беларускай і польскай моў семантычнай дамінантай гнязда з’яўляюцца колькасныя і ментальныя значэнні, для рускай – значэнні індывідуальнасці і ацэнкі, для чэшскай – анатамічныя і дэкаратыўныя значэнні. Для ўкраінскага гнязда, у цэлым лексіка-семантычна блізкага беларускаму і польскаму, характэрнае пэўнае аслабленне колькаснага аспекту семантыкі за кошт канкуруючага сінанімічнага гнязда *раxуваці*. У аспекце супастаўлення семантыкі ў межах дадзенага гнязда цікавыя як вяршычныя адзінкі (для любой з пар названых моў большасць з іх уяўляе прыклад пара-ці гетэрасеміі), так і іх вытворныя.

Акрэсленая вышэй агульная тыпалогія семантычных адносін паміж лексічнымі паралелямі, якую магчыма прадставіць трыма тыпамі адпаведнасцей – амасеміяй (поўным супадзеннем значэнняў), парасеміяй (частковым супадзеннем і частковай неадпаведнасцю значэнняў, гэта значыць семантычным уключэннем або перасячэннем) і гетэрасеміяй (поўнай неадпаведнасцю значэнняў), – у дадзеным артыкуле прыкладаецца да амалексічных беларускіх, украінскіх, рускіх, польскіх і чэшскіх дзеясловаў, якія (сінхронічна ці дыяхранічна) маюць марфемны склад *прыстаўка* + **lič-i-ti(se)* (з адным выключэннем). Да парасеміі адносяцца таксама выпадкі стылістычнай (найперш функцыянальна-стылістычнай) або канататыўнай неадпаведнасці ці аднесенасці да розных тэрмінасістэм пры агульным дэнататыўным супадзенні планаў значэння лексем (параўн. [9, с. 125; 10, с. 178; 13, с. 194–217]). Па-за ўвагай засталіся выпадкі неэтымалагічнай аманіміі (вытворныя гнёздаў укр. *лічыці* ‘лячыць’, рус. *лечить* ‘лячыць’, чэш. *ličit* ‘ставіць пасткі на дзікую жывёлу’), якія таксама могуць выклікаць цяжкасці прыкладнога характару, аднак семантычна з’яўляюцца больш празрыстымі. Матэрыялам для выбаркі і асновай для семантычнай інтэрпрэтацыі паслужылі суадносныя па аб’ёме шматтомныя тлумачальныя лексікаграфічныя даведнікі беларускай⁵, украінскай⁶, рускай⁷, польскай⁸, чэшскай⁹ моў.

Разгляд прыкладаў у аспекце вызначэння семантычных адносін у адпаведных лексічных паралелях прадстаўлены па мовах, самі ж прыклады могуць паслужыць у якасці фрагментаў кантрастыўных слоўнікаў адпаведных моў як для лінгвадыдактычных мэт, так і для практыкі перакладу.

Беларуска-ўкраінскія лексічныя паралелі

Усяго на беларуска-ўкраінскім матэрыяле было выяўлена 15 лексічных паралелей:

- (1) бел. *далічыцца* (звычайна з адмоўем) – укр. *долічитися* (звычайна з адмоўем) ‘лічачы, знайсці, выявіць’;
- (2) бел. *злічыць* – укр. *злічити* ‘вызначыць суму, колькасць; пералічыць, палічыць’;
- (3) бел. *недалічыцца* – укр. *недолічитися* ‘выявіць пры падліку недахоп, адсутнасць’;
- (4) бел. *аблічыць* ‘1. ашукаць пры падліку, даць менш, чым належыць’; ‘2. разм. зрабіць падлік, палічыць’ – укр. *облічити* ‘1. тое ж, што бел. *аблічыць* 2’; ‘2. разм. тое ж, што бел. *аблічыць* 1’;
- (5) бел. *адлічыць* ‘1. налічыўшы, аддзяліць пэўную колькасць’; ‘2. лічачы ад умоўнай адзнакі, паказаць, назваць’; ‘3. вылічыць, утрымаць з сумы’; ‘4. выключыць з ліку членаў арганізацыі, групы, вызваліць ад пасады’ – укр. *відлічити* ‘1. тое ж, што бел. *адлічыць* 1’; ‘2. тое ж, што бел. *адлічыць* 2’; ‘3. перан. раўнамерна паўтараць пэўныя рухі’;
- (6) бел. *вылічыць* ‘1. вызначыць, знайсці шляхам вылічэння’; ‘2. утрымаць пэўную суму пры выдачы грошай’ – укр. *вилічити* ‘1. тое ж, што бел. *вылічыць* 1’; ‘2. тое ж, што бел. *вылічыць* 2’; ‘3. палічыўшы, аддаць, адлічыць’;
- (7) бел. *далічыць* ‘1. скончыць лічэнне, пералічыць да якога-н. ліку’; ‘2. (звычайна з адмоўем) разм. тое ж, што *далічыцца*’ – укр. *долічити* ‘тое ж, што бел. *далічыць* 1’;
- (8) бел. *залічыць* ‘1. уключыць у склад, катэгорыю’; ‘2. прылічыць, занесці на рахунак’; ‘3. палічыць засвоеным, выкананым, паставіўшы залік’ – укр. *залічити* ‘1. Тое ж, што бел. *залічыць* 1’; ‘2. дадаць пры падліку’; ‘3. прымаць за каго-н., лічыць кім-н.’; ‘4. тое ж, што бел. *залічыць* 2’;
- (9) бел. *налічыць* ‘1. лічачы, устанавіць колькасць, лік’; ‘2. лічачы, дадаць лішнюю суму’; ‘3. вызначыць дабаўку да сумы’; ‘4. залічыць на рахунак аплату’ – укр. *налічити* ‘тое ж, што бел. *налічыць* 1’;
- (10) бел. *палічыць* ‘1. зрабіць падлік’; ‘2. прыйсці да думкі, вырашыць’; ‘3. расцаніць, успрыняць якім-н. чынам’; ‘4. прыняць за іншага, за іншае’; ‘5. лічыць некаторы час’ – укр. *полічити* ‘1. тое ж, што бел. *палічыць* 1’; ‘2. назваць лічбы ў паслядоўным парадку’; ‘3. тое ж, што бел. *палічыць* 4’.

⁵Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т, 6 кн. Мінск : Беларус. сав. энцыкл., 1977–1984. Т. 1–5.

⁶Словник української мови : в 11 т. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 1–11.

⁷Словарь русского языка : в 4 т. / под ред. А. Евгеньевой. 2-е изд. М. : Рус. яз., 1981–1984. Т. 1–4.

⁸Słownik języka polskiego : w 3 t. / red. M. Szymczak. Wyd. 7. Warszawa : PWN, 1997. Т. 1–3, Supl.

⁹Slovník spisovného jazyka českého : v 8 sv. 2. vyd. Praha : Academia, 1989. Sv. 1–8.

(11) бел. *пералічыць* ‘1. палічыць адно за другім усё, усіх; ‘2. назваць, угадаць усё, многае або ўсіх, многіх; ‘3. злічыць нанава, уважліва; ‘4. падаць у другіх велічынях; ‘5. перавесці на чый-н. рахунак’ – укр. *перелічити* ‘1. тое ж, што бел. *пералічыць* 1; ‘2. тое ж, што бел. *пералічыць* 3; ‘

(12) бел. *прылічыць* ‘1. дадаваць пры падліку; ‘2. прылічваць суму да агульных выдаткаў; ‘3. назначыць куды-н. для адбывання службовых абавязкаў; ‘4. прызнаць, аднесці да каго-н., чаго-н.’ – укр. *прилічити* уст. ‘1. тое ж, што бел. *прылічыць* 1; ‘2. тое ж, што бел. *прылічыць* 4; ‘

(13) бел. *разлічыць* ‘1. правёўшы падлік, вызначыць колькасць; ‘2. зрабіць тэхнічны або матэматычны разлік; ‘3. прызначыць, зрабіць прыгодным; ‘4. прадугледзець усё неабходнае для дасягнення жаданага выніку; ‘5. прыйсці да вываду, вызначыць, рашыць; ‘6. выдаць зарплату; ‘7. выдаўшы заробленыя грошы, звольніць; ‘8. правесці разлік у страі; ‘9. рабіць што-н., каб выклікаць пэўную рэакцыю’ – укр. *розлічити* уст. ‘1. тое ж, што бел. *разлічыць* 1; ‘2. тое ж, што бел. *разлічыць* 2; ‘3. уважваючы, ацэньваючы, берагчы сілы, магчымасці; ‘4. тое ж, што бел. *разлічыць* 6; ‘5. тое ж, што бел. *разлічыць* 7; ‘6. дапускаць, успрымаць як магчымае; ‘7. чакаць, спадзявацца; ‘8. мець намер выканаць, здзейсніць; ‘

(14) бел. *аблічыцца* ‘памыліцца пры падліку; дрэнна палічыць’ – укр. *облічитися* ‘зрабіць падлік, разлічваючыся з кім-н.’; ‘

(15) бел. *разлічыцца* ‘1. цалкам распаціцца з кім-н.’ (*перан.* ‘адпомсціць каму-н. за што-н.’, ‘вызваліцца ад чаго-н.’); ‘2. разм. звольніцца, узяць разлік; ‘3. зрабіць разлік у страі’ – укр. *розлічитися* ‘зрабіць падлік, злічыць’.

Нягледзячы на найбольшую тыпалагічную блізкасць беларускай і ўкраінскай моў, а таксама на падобны характар семантыкі адпаведнага гнязда, прыкладаў поўнай амасеміі ў прааналізаваным матэрыяле налічваецца толькі тры (1–3), прычым прыклады 1 і 3 фактычна з’яўляюцца адлюстраваннем адзін аднаго. Найбольш шматлікая і неаднародная група лексічных паралелей – парасеманты (4–13). Сярод іх пераважаюць выпадкі семантычнага ўключэння, калі семантыка лексемы ў адной мове, цалкам уключаючы ў сябе семантыку адпаведнай лексемы ў другой мове, пашырае яе ўнікальным кампанентам значэння. Прыклады 7, 9–12 дэманструюць большы абсяг і семантычную дэталізацыю беларускіх дзеясловаў у параўнанні з украінскімі, прыклад 6 – адваротнае. Семантычнае перасячэнне як супадзенне часткі семантыкі абедзвюх адзінак лексічнай паралелі пры наяўнасці ідэасемантычнага кампанента ў кожнай з іх дэманструюць паралелі 5, 8, 13. Нарэшце, парасемантычныя адносіны на аснове стылістыка-канататыўных адрозненняў характарызуюць паралель 4 і дапаўняюць паралелі 7, 12, 13. У якасці гетэрасемічных можна разглядаць толькі прыклады 14 і 15, аднак з пэўнай доляй умоўнасці, звязанай з наяўнасцю закладзенай у іх корані агульнай семы лічэння, а таксама агульных значэнняў у незваротных адпаведніках – прыкладах 4 і 13. Такія выпадкі магчыма назваць аслабленай гетэрасеміяй.

Беларуска-рускія лексічныя паралелі

У беларускай і рускай частках разгледжанай выбаркі было вылучана пяць пар дзеяслоўных адпаведнікаў:

(16) бел. *аблічыць* (гл. 4) – рус. *обличить* ‘1. зрабіць яўнай віну, злачынства; ‘2. сурова асуджаючы, выкрыць; ‘

(17) бел. *адлічыць* (гл. 5) – рус. *отличить* ‘1. распазнаць прадмет, з’яву сярод іншых; ‘2. узнагародай вылучыць з ліку іншых; ‘

(18) бел. *злічыць* (гл. 2) – рус. *сличить* ‘параўнаць, супаставіць, правяраючы, выяўляючы падабенства; ‘

(19) бел. *разлічыць* (гл. 13) – рус. *различить* ‘1. распазнаць, выявіць зрокам ці з дапамогай іншых пачуццяў; ‘2. адрозніць сярод іншых; ‘

(20) бел. *улічыць* ‘1. прыняць пад увагу, у разлік; ‘2. устанавіць наяўнасць шляхам падліку’ – рус. *уличить* ‘даказаць віну, удзел у нечым, што асуджаецца, прывёўшы ў пацвярджэнне факты, улікі’.

Усе пяць прадстаўленых пар дзеясловаў беларускай і рускай моў (16–20) уяўляюць сабой выпадкі поўнай неадпаведнасці іх плана зместу, гэта значыць міжмоўнай гетэрасеміі, абумоўленай згаданым значным разыходжаннем базавай гнездавой семантыкі караня ў адпаведных мовах. У адрозненне ад іншых разгледжаных у артыкуле прыкладаў, дадзеныя лексічныя паралелі не супадаюць і словаўтваральна: беларускія дзеясловы сінхронна прэфіксальна вытворныя ад лексемы *лічыць*; большасць рускіх, паводле І. А. Шыршова, вытворныя ад назоўніка *лицо* ‘асобны чалавек, індывідуум’ (16, 17, 19, 20) [14, с. 437–440], хоць гэту вытворнасць варта разглядаць хутчэй у гістарычнай перспектыве.

Беларуска-польскія лексічныя паралелі

Выбарка польскамоўнага матэрыялу ўтрымлівае 19 лексічных паралелей адпаведным дзеясловам беларускай мовы:

- (21) бел. *залічыцца* ‘паступіць, уключыцца ў склад’ – пол. *zaliczyć się* ‘тое ж’;
- (22) бел. *злічыць* (гл. 2) – пол. *zliczyć* ‘тое ж’;
- (23) бел. *аблічыць* (гл. 4) – пол. *obliczyć* ‘1. тое ж, што бел. *аблічыць* 2’; ‘2. улічыць у сваіх планах’; ‘3. запланаваць тэрмін ці пэўную колькасць нечага’;
- (24) бел. *адлічыць* (гл. 5) – пол. *odliczyć* ‘1. тое ж, што бел. *адлічыць* 1’; ‘2. тое ж, што бел. *адлічыць* 3’; ‘3. назваць наступную лічбу пры разліку ў групе’;
- (25) бел. *вылічыць* (гл. 6) – пол. *wyliczyć* ‘1. назваць у пэўнай паслядоўнасці’; ‘2. тое ж, што бел. *вылічыць* 1’; ‘3. вылучыць пэўную частку пасля падліку і прызначыць для кагосьці ці на нешта’; ‘4. абмежаваць да пэўнай колькасці’; ‘5. *сарт.* прызнаць накаўт, адлічыўшы дзесяць секунд’;
- (26) бел. *далічыць* (гл. 7) – пол. *doliczyć* ‘1. дадаць пэўны лік да папярэдне вызначанага’; ‘2. тое ж, што бел. *далічыць* 1’;
- (27) бел. *залічыць* (гл. 8) – пол. *zaliczyć* ‘1. тое ж, што бел. *залічыць* 1’; ‘2. прызнаць частковым выкананнем абавязацельстваў’; ‘3. *разм.* прыняць удзел, зрабіць нешта’; ‘4. *разм.* здзейсніць сексуальны акт’; ‘5. здаць экзамен, практыкум’; ‘6. тое ж, што бел. *залічыць* 3’;
- (28) бел. *налічыцца* ‘разм. многа, доўга палічыць’ – пол. *naliczyc się* ‘тое ж’;
- (29) бел. *налічыцца* ‘1. зрабіць узаемныя грашовыя разлікі, шчодро разлічыцца’; ‘2. адпомсціць, паквітацца’; ‘3. прыняць у разлік’ – пол. *policzyc się* ‘1. вызначыць уласную колькасць (пра вялікую групу)’; ‘2. *разм.* тое ж, што бел. *налічыцца* 1’; ‘3. *разм.* тое ж, што бел. *налічыцца* 2’;
- (30) бел. *налічыць* (гл. 10) – пол. *policzyc* ‘1. тое ж, што бел. *налічыць* 1’; ‘2. *разм.* вызначыць цану’; ‘3. *устар.* тое ж, што бел. *налічыць* 4’;
- (31) бел. *пералічыць* (гл. 11) – пол. *przeliczyc* ‘1. тое ж, што бел. *пералічыць* 3’; ‘2. тое ж, што бел. *пералічыць* 4’;
- (32) бел. *разлічыцца* (гл. 15) – пол. *rozliczyc się* ‘1. тое ж, што бел. *разлічыцца* 1’; ‘2. падсумоўваць уласныя дасягненні’;
- (33) бел. *аблічыцца* (гл. 14) – пол. *obliczyc się* ‘1. запланаваць спосаб выкарыстання грошай’; ‘2. цалкам расплаціцца’;
- (34) бел. *далічыцца* (гл. 1) – пол. *doliczyc się* ‘лічачы, праверыць колькасць’;
- (35) бел. *налічыць* (гл. 9) – пол. *naliczyc* ‘1. лічачы, дайсці да пэўнай лічбы’; ‘2. прымаючы ў аснову пэўную велічыню, палічыць’;
- (36) бел. *падлічыць* ‘палічыўшы, вызначыць суму, колькасць, падвесці вынікі’ – пол. *podliczyc* ‘дадаючы, вызначыць суму, колькасць’;
- (37) бел. *разлічыць* (гл. 13) – пол. *rozliczyc* ‘1. вырашыць фінансавыя справы’; ‘2. падсумаваць дзейнасць, прыцягнуць да адказнасці’;
- (38) бел. *улічыцца* ‘быць прынятым пад увагу, залічыцца’ – пол. *wliczyc się* ‘быць уключаным у рахунак, у пэўную колькасць’;
- (39) бел. *улічыць* (гл. 20) – пол. *wliczyc* ‘уключыць у рахунак, у пэўную колькасць’.

У беларуска-польскай выбарцы лексічную паралель 22 можна лічыць прыкладам моцнай амасеміі, а паралель 21 – выпадкам амасеміі, аслабленай несупадзеннем часткі значэнняў адпаведных незваротных дзеясловаў. Дзесяць наступных паралелей (23–32) парасемічныя, прычым большасць з іх дэманструюць перасячэнне лексічных значэнняў (23–27, 29, 30, 32), а па адным прыкладзе – іх уключэнне (31) (пры гэтым беларускае значэнне шырэйшае) ці адрозненне па стылістыка-канататыўнай прыкмеце (28). У прыкладах 23, 29, 30 стылістыка-канататыўны фактар дапаўняе асноўны. Гэтэрасемантамі з’яўляюцца сем беларуска-польскіх лексічных паралелей (33–39). Некаторыя з іх аслабленыя ў першую чаргу наяўнасцю агульнага кампанента значэння ў адпаведніка па зваротнасці (33, 34, 35, 37), агульнасцю матывуючай семантыкі (36). Моцная гэтэрасемія паралелей 38, 39 абумоўлена адрознасцю семантыкі, пакладзенай у аснову лексем: для беларускіх адзінак гэта семантыка меркавання, разумовай дзейнасці, для польскіх – арыфметычных дзеянняў.

Беларуска-чэшскія лексічныя паралелі

Матэрыял беларускай і чэшскай моў дэманструе 10 пар лексічных паралелей:

- (40) бел. *аблічыць* (гл. 4) – чэш. *o(b)líčit* ‘1. *рэдк.* нанесці грыв, упрыгожыць’; ‘2. *рэг.* пакрыць вапнай, каляровай глінай, фарбай’;
- (41) бел. *адлічыць* (гл. 5) – чэш. *odlíčit* ‘зняць грыв’;

(42) бел. **вылічыць** (гл. 6) – чэш. **vyličit** ‘1. апісаць, асабліва з суб’ектыўнай ацэнкай’; ‘2. *рэг.* пакрыць вапнай, каляровай глінай, фарбай, пабяліць’; ‘3. *арх.* упрыгожыць, выстраіць’;

(43) бел. **далічыць** (гл. 7) – чэш. **dolícit** ‘1. скончыць нанясенне gryму, пакрыццё фарбай’; ‘2. словамі ці выяўленчымі сродкамі выразіць напоўніцу’; ‘3. *арх.* пацвердзіць, даказаць’;

(44) бел. **залічыць** (гл. 8) – чэш. **zalicít** ‘1. закрыць, засланіць gryмам’; ‘2. *рэг.* пакрыць вапнай, каляровай глінай, фарбай’;

(45) бел. **налічыць** (гл. 9) – чэш. **nalícit** ‘1. намаляваць, упрыгожыць макіяжам’; ‘2. *рэг.* пакрыць фарбай’;

(46) бел. **падлічыць** (гл. 23) – чэш. **podličit** ‘1. намалявацца, нанесці gryм знізу’;

(47) бел. **пералічыць** (гл. 11) – чэш. **přelícit** ‘1. занадта ярка нанесці gryм’; ‘2. нанесці gryм нанова, па-іншаму’; ‘3. *рэг.* пакрыць фарбай нанова, па-іншаму’;

(48) бел. **прылічыць** (гл. 12) – чэш. **přilícit** ‘зрабіць прывабным, прыстасаваць дзякуючы gryму’;

(49) бел. **улічыць** (гл. 20) – чэш. **ulícit** ‘уст., дыял. нанесці gryм’.

Усе лексічныя паралелі (40–49) у беларуска-чэшскай выбарцы знаходзяцца ў адносінах моцнай гетэрасеміі, што, падобна выпадку з беларуска-рускімі паралелямі, тлумачыцца значным разыходжаннем гнездавой семантыкі. Аднак у адрозненне ад беларуска-рускай выбаркі, словаўтваральна адпаведныя лексемы з’яўляюцца цалкам аманімічнымі.

Абагульненне

Прыведзеныя вышэй даныя ў квантытатыўным вымярэнні для кожнай мовы падсумаваны ў табліцы.

Колькаснае прадстаўленне беларуска-іншаславянскіх міжмоўных лексічных паралелей (1–49)

Quantitative representation of Belarusian-otherslavic interlingual lexical parallels (1–49)

Мова	Усяго	Амасеманты	Парасеманты			Гетэрасеманты	
			стылістыка-канататыўныя	семантычнае ўключэнне	семантычнае перасячэнне	аслабленыя	моцныя
Украінская	15	3	1	6	3	2	–
Руская	5	–	–	–	–	–	5
Польская	19	2	1	1	8	5	2
Чэшская	10	–	–	–	–	–	10

Адна прэфіксальна-дзеяслоўная лексічная паралель гнязда **lik-* (50) выходзіць за межы выбаркі да-следавання:

(50) бел. **абліцаваць** ‘пакрыць паверхню слоём іншага матэрыялу для ўмацавання ці ўпрыгажэння’ – укр. **облицювати** ‘тое ж’ – рус. **облицевать** ‘тое ж’ – пол. **oblicować** ‘абкласці знешняю сцяну будынка каменнымі, шклянымі ці керамічнымі элементамі’ – чэш. **olicovat** ‘гладка апрацаваць паверхні, якія судакранаюцца’.

Гэта паралель прыцягвае ўвагу з некалькіх прычын. Па-першае, з агаворкай на конт чэшскай мовы, яна ўключае адзінкі ўсіх разгледжаных моў. Па-другое, у ёй беларуская, украінская і польская мовы рэалізуюць умоўна «рэцэсіўную» семантычную лінію адпаведных гнёздаў, а менавіта ідэю вонкава-сці, якая больш выразна рэалізавана ў рускім гняздзе, а ў чэшскім з’яўляецца вядучай (хоць адпаведны чэшскі дзеяслоў непасрэдна ў слоўніках адсутнічае і непрэзентатыўна прадстаўлены ў корпусе, існаванне яго і адпаведных вытворных верагоднае, што засведчана ў шэрагу сучасных тэхнічных тэкстаў). Па-трэцяе, можна казаць пра ўсе асноўныя тыпы семантычных адносін у прыведзеных адзінках. Беларуская, украінская і руская адзінкі тут амасемічныя, усе яны ў дачыненні да польскай з’яўляюцца парасемантамі ў плане семантычнага ўключэння (польская паралель мае больш вузкае значэнне), а да чэшскай – прыкладам аслабленай агульным кампанентам каранёвай семантыкі гетэрасеміі.

Заклучэнне

Такім чынам, паводле разгледжанай выбаркі, найбольшую ступень семантычнай блізкасці да беларускіх адпаведнікаў паказалі ўкраінскія лексічныя паралелі, у суадноснай, але крыху меншай ступені – польскія. Для чэшскіх і рускіх адзінак характэрная большая лексіка-семантычная аддаленасць ад адпаведных беларускіх, пры гэтым, калі прыняць у разлік як колькасць паралелей, так і іх дэрывацыйныя ўласцівасці, зразумела, што ў крайняй апазіцыі знаходзяцца менавіта рускія адзінкі. Асноўным фактарам,

які ўплывае на характар семантычных адносін у разгледжаных міжмоўных лексічных паралелях, з'яўляецца рэалізацыя семантычнага патэнцыялу ўтваральных невытворных асноў, гэта значыць сучасных кантынуантаў праслав. **ličiti (se)* ці **likъ/*lice*.

Да сумежных фактараў семантычнага размеркавання належыць аналагічная асноўнаму фактару не-раўнамерная семантычная дыферэнцыяцыя этымалагічна тоесных прыставак, якая часта вядзе да гетэраніміі нават пры супадзенні матывуючага карнявога значэння. Акрамя таго, у асобных нацыянальных лінгвістычных традыцыях існуе рознае разуменне семантычных адносін незваротных і зваротных дзеяслоўных адпаведнікаў, якое адпавядае рознай ступені граматыкалізацыі катэгорыі зваротнасці (што адлюстравана ў лексікаграфічнай практыцы). Чэшская мова (і канкрэтна дадзеная выбарка) дэманструе найменшую (тут – нулявую) лексічную значнасць рэфлексіўных вербальных утварэнняў, што праяўляецца ў адсутнасці адпаведных лексічных паралелей. Падобным чынам у прапанаванай выбарцы магчыма характарызаваць рускія адзінкі, аднак гэты факт з'яўляецца хутчэй менш уласцівым лексіка-семантычнаму профілю рускага дзеяслова. У складванні семантыкі адпаведных лексем пэўную ролю адыгрывае ўзаемадзеянне з суадноснымі сінанімічнымі адзінкамі ў межах моўнай сітуацыі, напрыклад з гнёздамі укр. *рахувати*, рус. *считать*, праз узаемнае адлюстраванне сінаніміі і размеркаванне сумежных значэнняў.

Шырэйшую тыпалагічную перспектыву акрэсленаму даследаванню адкрывае ўсведамленне таго, што групойкі славянскіх моў паводле тыпу лексікона не адпавядаюць іх генетычнай класіфікацыі (параўн. [15, с. 5; 7, s. 22]), а якасныя адметнасці шматзначнасці, аманіміі і сінаніміі варта лічыць адным з паказчыкаў такой лексічнай тыпалогіі [15, с. 43]. У гэтым кантэксце змест табліцы дазваляе зрабіць пэўныя папярэднія сцвярджэнні аб тыпалагічнай ролі этымалагічна звязаных міжмоўных лексічных паралелей. Характарыстыка семантычных адносін у іх можа з'яўляцца адным з паказчыкаў блізкасці лексічных сістэм асобных славянскіх і іншых блізкароднасных моў. Для тыпалагічна бліжэйшых лексіконаў характэрныя, па-першае, меншая доля сярод этымалагічна звязаных лексічных паралелей моцных гетэрасемантаў, якія адлюстроўваюць поўную дэкарэляцыю першапачаткова сінкрэтычнага семантычнага патэнцыялу этымона; па-другое, перавага парасемічных лексічных паралелей у адносінах уключэння над парасемантамі ў адносінах перасячэння; па-трэцяе, наяўнасць і большая доля парасемантаў стылістыка-канататыўнага характару і амасемантаў. Прадстаўлены ў артыкуле матэрыял дазваляе ўсведаць толькі абрысы адносін адпаведных лексіконаў. Далейшая магчымасць іх даследавання бачыцца ў супастаўленні лексічных паралелей шэрагу буйных і частотных этымалагічных гнёздаў. Акрамя таго, падобны прапанаванаму метадалагічны падыход (натуральна, з выключэннем разгляду гетэрасеміі) можа быць плённа рэалізаваны ў межах тэарэтычнага аналізу і практычнай прэзентацыі такога тыпу міжмоўных лексічных адпаведнікаў, як перакладныя эквіваленты.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Кривицкий АА, Михневич АЕ, Подлужный АИ. *Белорусский язык для небелорусов*. Минск: Вышэйшая школа; 1973. 272 с.
2. Шидловский АВ. *Лингвистические проблемы перевода на белорусский язык*. Минск: Вышэйшая школа; 1978. 95 с.
3. Грабчиков СМ. *Межъязыковые омонимы и паронимы. Опыт белорусско-русского словаря*. Минск: БГУ; 1980. 216 с.
4. Выхота В. *Беларуска-рускі слоўнік: міжмоўныя амонімы, паронімы і полісемія*. Мінск: Беларускі кнігазбор; 2004. 120 с.
5. Выхота В. *Нямецка-беларускі слоўнік «фальшывых сяброў перакладчыка» = Deutsch-belarussisches Wörterbuch der «falschen Freunde des Übersetzers»*. Мінск: Кнігазбор; 2006. 84 с.
6. Зинкевич АВ. *Болгарско-русский дифференциальный словарь с белорусскими соответствиями*. Минск: БГУ; 2003. 50 с.
7. Ivašina N, Rudenka A, Janovec L. *Falešní přátelé překladatele v češtině a běloruštině*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta; 2006. 122 s.
8. Ровдо ИС. Межъязыковая омонимия в системе русской и белорусской лексики. *Вестник БДУ. Серия 4. Филология. Журналистика. Педагогика. Психология*. 1979;2:29–33.
9. Шуба ПП. Міжмоўная беларуска-руская аманімія і паранімія. У: Бірыла МВ, Супрун АЯ, рэдактары. *Пытанні білінгвізму і ўзаемадзеяння моў*. Мінск: Навука і тэхніка; 1982. с. 106–131.
10. Супрун АЕ. *Содержание обучения русскому языку в белорусской школе*. Минск: Вышэйшая школа; 1987. 230 с.
11. Роўда ІС. *Рознаўзроўневая намінацыйная адпаведнасць беларускай і рускай моў (у сувязі з праблемай лексічных лакун)*. Мінск: БДУ; 1999. 170 с.
12. Рудэнка АМ, Анісенка ТЯ. Этымалагічна звязаныя міжмоўныя амонімы ў беларускай і іншых славянскіх мовах. *Вестник БДУ. Серия 4. Филология. Журналистика. Педагогика*. 2013;1:17–19.
13. Манакин ВН. *Сопоставительная лексикология*. Киев: Знания; 2004. 326 с.
14. Ширшов ИА. *Толковый словообразовательный словарь русского языка*. Москва: АСТ; 2004. 1024 с. Совместно с издательствами «Русские словари», «Астрель», «Ермак».
15. Супрун АЕ. *Лексическая типология славянских языков*. Минск: БГУ; 1983. 46 с.

References

1. Krivitskii AA, Mikhnevich AE, Podluzhnyi AI. *Belorusskii yazyk dlya nebelorusov* [Belarusian language for non-Belarusians]. Minsk: Vyshheishaja shkola; 1973. 272 p. Russian.
2. Shidlovskii AV. *Lingvisticheskie problemy perevoda na belorusskii yazyk* [Linguistic problems of translation into Belarusian]. Minsk: Vyshheishaja shkola; 1978. 95 p. Russian.
3. Grabchikov SM. *Mezh'yazykovye omonimy i paronimy. Opyt belorussko-russkogo slovary* [Interlingual homonyms and paronyms. Experience of the Belarusian-Russian dictionary]. Minsk: Belarusian State University; 1980. 216 p. Russian.
4. Vyhota V. *Belarуска-ruski slownik: mizhmownyja amonimy, paronimy i polisemija* [Belarusian-Russian dictionary: interlingual homonyms, paronyms and polysemy]. Minsk: Belaruskii knigazbor; 2004. 120 p. Belarusian.
5. Vyhota V. *Njamecka-belaruskii slownik «fal'shyvyh sjabrow perakladchyka» = Deutsch-belarussisches Wörterbuch der «falschen Freunde des Übersetzers»*. Minsk: Knigazbor; 2006. 84 p. Belarusian.
6. Zinkevich AV. *Bolgarsko-russkii differentsial'nyi slovar' s belorusskimi sootvetstviyami* [Bulgarian-Russian differential dictionary with Belarusian correspondences]. Minsk: Belarusian State University; 2003. 50 p. Russian.
7. Ivašina N, Rudenka A, Janovec L. *Falešní přátelé překladatele v češtině a běloruštině*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta; 2006. 122 s.
8. Rovdo IS. *Mezh'yazykovaya omonimiya v sisteme russkoi i belorusskoi leksiki* [Interlingual homonymy in Russian and Belarusian vocabulary system]. *Vesnik BDU. Seryja 4. Filalogija. Zhurnalistyka. Pedagogika. Psihologija*. 1979;2:29–33. Russian.
9. Shuba PP. [Interlingual Belarusian-Russian homonymy and paronymy]. In: Biryła MV, Suprun AJ, editors. *Pytanni bilin-gvizmu i wzaemadzejannja mow* [Bilingualism and language interaction]. Minsk: Navuka i tjehnika; 1982. p. 106–131. Belarusian.
10. Suprun AE. *Soderzhanie obucheniya russkomu yazyku v belorusskoi shkole* [Russian language learning content in a Belarusian school]. Minsk: Vysheishaja shkola; 1987. 230 p. Russian.
11. Rowda IS. *Roznawzrownevaia naminatywnaja adpavednasc' belaruskaj i ruskaj mow (u suv'язi z problemaj leksichnyh lakun)* [Multilevel nominative correspondence of the Belarusian and Russian languages (in connection with the problem of lexical gaps)]. Minsk: Belarusian State University; 1999. 170 p. Belarusian.
12. Rudenka AM, Anikiejnka TJ. [Etymologically connected interlingual homonyms in Belarusian and other Slavic languages]. *Vesnik BDU. Seryja 4. Filalogija. Zhurnalistyka. Pedagogika*. 2013;1:17–19. Belarusian.
13. Manakin VN. *Sopostavitel'naya leksikologija* [Contrastive lexicology]. Kyiv: Znaniya; 2004. 326 p. Russian.
14. Shirshov IA. *Tolkovyj slovoobrazovatel'nyi slovar' russkogo yazyka* [Comprehensive derivational dictionary of Russian language]. Moscow: AST; 2004. 1024 p. Co-published by the «Russkie slovari», «Astrel'», «Ermak». Russian.
15. Suprun AJ. *Leksicheskaya tipologija slavyanskikh yazykov* [Lexical typology of Slavic languages]. Minsk: Belarusian State University; 1983. 46 p. Russian.

Артыкул паступіў у рэдкалегію 28.01.2021.
Received by editorial board 28.01.2021.